

میزان آگاهی مردم از قوانین جزایی و اثر آن بر مشارکت در نزاع دسته‌جمعی در کهگیلویه

محمد کرمی

۱- کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی نورآباد ممسنی، ایران

Email: mohamdkarmi1368@gmail.com

چکیده

نزاع دسته‌جمعی از آن دسته از آسیب‌های اجتماعی است که علاوه بر اختلال در نظم حاکم بر جامعه، مانعی بزرگ بر سر راه توسعه و پیشرفت جامعه است. پژوهش حاضر در سال ۱۳۹۶ به بررسی میزان آگاهی مردم از قوانین جزایی و اثر آن بر مشارکت در نزاع دسته‌جمعی در کهگیلویه پرداخته است. هدف عمده تحقیق یافتن پاسخ برای پرسش‌های زیر است: مردم تا چه اندازه از قوانین جزایی آگاهند؟ شرکت‌کنندگان در نزاع‌های دسته‌جمعی از جرم بودن این عمل و از میزان مجازات آن آگاهند؟ و آیا این آگاهی در مشارکت یا عدم مشارکت آن‌ها در نزاع‌های دسته‌جمعی اثرگذار است؟ بر این اساس ۶ فرضیه تدوین گردید. اطلاعات پژوهش با روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه از نمونه‌ای به حجم ۳۸۲ نفر که از طریق فرمول نمونه‌گیری مورگان تعیین شده به دست آمده است. جامعه آماری شامل مردان شهرستان کهگیلویه می‌باشد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده و اطلاعات گردآوری شده به کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در تحلیل آماری از روش‌های آمار توصیفی از قبیل فراوانی و درصد و شاخص‌های آمار استنباطی مثل آزمون تی مستقل و مجذور کای استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد از مجموع ۶ فرضیه تحقیق تنها متغیر سن، رابطه معناداری با مشارکت در نزاع دسته‌جمعی نداشت و سایر فرضیه‌ها دارای رابطه معنادار بودند.

واژه‌های کلیدی: نزاع دسته‌جمعی، قوانین جزایی، آگاهی از قوانین، جرم، جرم مشارکت در نزاع دسته‌جمعی

مقدمه :

پدیده نزاع و درگیری در جامعه از آن دسته آسیب‌هایی است که با ایجاد اخلاق در روابط اجتماعی، فضایی آکنده از بغض، کینه و دشمنی را در میان افراد به وجود می‌آورد که این امر با زمینه‌سازی برای ایجاد نزاع و تنش‌های بعدی، جامعه را از نظر مادی و معنوی متضرر می‌سازد. این پدیده در کشور ما که دارای بافت جمعیتی چند قومیتی می‌باشد به عنوان پدیده‌ای مسأله ساز ظاهر می‌شود. پدیده نزاع‌های جمعی در مناطقی از کشور که به شدت متأثر از ارزش‌های سنتی و طایفه‌ای خود می‌باشند و گرایش و پایبندی کمتری نسبت به قانون دارند، بیشتر مشهود است. از سوی دیگر متأسفانه هنوز خشونت و نزاع از جمله موضوعاتی است که در فرهنگ بعضی از هموطنان، شاخص قدرت و یا دفاع از منزلت اجتماعی و فرهنگی و حیثیت خانوادگی محسوب می‌شود. (پورافکاری، ۱۳۸۳، ص ۳) جامعه‌شناسان و آسیب‌شناسان اجتماعی عمده‌ترین آسیب‌های اجتماعی در جامعه امروز ایران را چنین برشمرده‌اند: اعتیاد، روسپیگری، نزاع و درگیری، سرقت، قتل، فرار، تکدی و جرایم مالی. از این رو این گونه آسیب‌ها در نظر آسیب‌شناسان اجتماعی دارای اهمیت و اولویت در مطالعه و اقدام اجتماعی قرار دارد. (خراطها و جاوید، ۱۳۸۴، ص ۱۶). بنا به اعلام سازمان پزشکی قانونی استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۱ تعداد ۶۶۸۴ نفر به دلیل نزاع دسته‌جمعی به مراکز پزشکی قانونی استان مراجعه کرده‌اند. هدف از این تحقیق بررسی میزان آگاهی مردم از قوانین جزایی و اثر آن بر مشارکت در نزاع دسته‌جمعی در کهگیلویه است. هدف از بین بردن این ذهنیت غلط و افزایش آگاهی مردم نسبت به قوانین جزایی و نسبت به پیامدهای اعمال خود می‌باشد و آگاهی از اینکه در صورت مشارکت در یک نزاع دسته‌جمعی به طور حتم حسب مورد به یکی از مجازات‌های مقرر در ماده ۶۱۵ ق.م.ا. محکوم خواهند شد. تا بواسطه آن شاهد کاهش آمار جرایم، بخصوص جرم منازعه باشیم.

- اهمیت و ضرورت تحقیق

نزاع‌های دسته‌جمعی از مهم‌ترین معضلات اجتماعی است که موجب افتراق اجتماعی و تبدیل و تغییر شکل همبستگی اجتماعی به گسست اجتماعی می‌شود و به دنبال آن عدم یا کاهش مشارکت‌های عمومی در زمینه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی پیش می‌آید. پیامدهای نامطلوب اجتماعی همچون: خشونت طلبی در تعاملات اجتماعی، اخلاق در نظم عمومی و سلب آسایش و امنیت روحی و روانی، مهاجرت و اسکان اجباری، بیکاری، تخریب مراتع، غارت و ناامنی، محکومیت و زندان، خروج سرمایه و عدم تمایل به سرمایه‌گذاری جدید، ایجاد جو کینه و انتقام جویی، موجب شده که ریشه-یابی این معضل و ارائه راهکارهایی برای کاهش آن ضروری بنماید. به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین عوامل باز دارنده در این مورد، ارتقاء سطح آگاهی جامعه قومی کهگیلویه از قوانین جزایی بخصوص ماده ۶۱۵ ق.م.ا. باشد.

پیشینه تحقیق :

نتایج تحقیق محسنی (۱۳۷۸، ص ۸۱) نشان داد که بین سن پاسخگویان و اطاعت از قانون رابطه معناداری وجود داشت بین نحو که جوانترها بیشتر موافق عدم اطاعت از قانون هستند. ایشان یادآور شده که با ارتقای سطح سواد، نگرش مبتنی بر اطاعت از قانون تقویت شود. در تحقیقی با عنوان میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی در میان مردان ۱۵ تا ۶۵ سال شهرستان بویراحمد و عوامل مؤثر بر آن نشان داده شده که متغیر اعتماد اجتماعی تأثیری بر گرایش به نزاع دسته‌جمعی نداشته است اما خویشاوندگرایی، پایگاه اقتصادی اجتماعی و سن تأثیر معناداری بر گرایش به نزاع دسته‌جمعی داشته است. (میرفردی و همکاران، ۱۳۹۰) رنگام و ویلسون^۱ (Wrangham. & Wilson, 2004) طی تحقیقات خود نتایج مطالعات خود را چنین بیان می‌کنند: در درگیری‌های دسته‌جمعی منافع شخصی یا گروهی برای منزلت، جایگاه و اعتبار اجتماعی، دفاع از همبستگی و انسجام و اتحاد گروهی و قومی قبیله‌ای و فشارهای اقتصادی و شخصی، ساختار خانوادگی، سطح و میزان فقر و تهیدستی از جمله عوامل دخیل به شمار می‌آیند و اغلب، مردان حضور چشمگیرتری در این نزاع‌ها دارند از منظر اینان مفاهیمی که جامعه‌شناسان در توجیه نزاع‌های دسته‌جمعی در گروه جوانان به کار می‌برند تا حدی شبیه به مفاهیمی است که انسان‌شناسان و

زیست‌شناسان در مورد شامپانزه بکار می‌برند. بر اساس نظر آن‌ها در هر دو مورد بُعد فرهنگی و تاریخی نیز از جمله عوامل تأثیرگذار در این درگیری‌هاست.

مواد و روش‌ها:

این پژوهش یک تحقیق توصیفی و تحلیلی است که به صورت میدانی و به روش پیمایشی انجام شده است. که در آن با استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته به بررسی میزان آگاهی مردم از قوانین جزایی و اثر آن بر مشارکت در نزاع دسته‌جمعی در کهگیلویه پرداخته‌ایم. بعد از انتخاب جامعه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای پرسش‌نامه‌ها را تکمیل و داده‌ها به وسیله نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج در قالب جداول و نمودارها ارائه شده است. جامعه آماری در این تحقیق شهرستان کهگیلویه می‌باشد که بر اساس اطلاعات و آمار برگرفته از مرکز آمار ایران (۱۳۹۰) شامل ۷۵ هزار نفر مرد می‌باشد. از این تعداد ۳۸۲ نفر را بر اساس جدول تعیین حجم نمونه مورگان به عنوان نمونه انتخاب و پرسش‌نامه‌ها توزیع گردید. در این پژوهش برای نمونه‌گیری و انتخاب آزمودنی‌ها از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده گردید. در این پژوهش از پرسش‌نامه محقق ساخته که روایی آن با استفاده از نظر متخصصین رشته حقوق به تأیید رسیده استفاده شده و برای پایایی آن تعداد ۳۰ پرسش‌نامه توسط نمونه‌ها تکمیل گردید و با استفاده از نرم‌افزار SPSS آلفای کرونباخ به دست آمده با توجه به این که ۷۲ درصد برآورد شده مورد تأیید واقع گردید. داده‌ها پس از جمع‌آوری از طریق پرسش‌نامه وارد رایانه شده و با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. داده‌ها در قالب جداول و نمودارها ارائه شده است.

نتایج تحقیق:

به منظور بررسی فرضیه ۱ پژوهش یعنی مقایسه بین افراد محکوم به منازعه و افراد عادی از نظر میزان آگاهی از قوانین جزایی از آزمون t مستقل استفاده شد.

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
افرادی که در هیچ نزاعی شرکت نداشتند	۱۸۲	۱,۷۲	۰/۴۳	-۱۰,۶۲	۲۷۰	۰/۰۰۰
افرادی در نزاع شرکت داشتند و توسط مرجع قضایی محکوم شدند	۹۰	۱,۱۷	۰/۳۲			

جدول ۱: آزمون تی گروه‌های مستقل برای بررسی میزان آگاهی از قوانین جزایی افراد محکوم به منازعه و افراد عادی همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود مقدار t برابر با (۱۰/۶۲-) گردیده که این مقدار با درجه آزادی ۲۷۰ در سطح مورد نظر پژوهش $P < ۰/۰۰۰$ معنادار شده است، بنابراین نتیجه می‌گیریم که بین دو گروه از نظر میزان آگاهی از قوانین جزایی تفاوت معناداری وجود دارد. به این معنا که افرادی که در نزاع شرکت داشتند و توسط مرجع قضایی محکوم شدند، از میزان آگاهی پایین‌تری برخوردار بودند.

به منظور بررسی فرضیه ۲ پژوهش یعنی رابطه بین سن و مشارکت در نزاع از آزمون مجذور کای استفاده شد.

متغیر	مشارکت در نزاع		مجدور کای	معناداری
	فراوانی	درصد		
۱۵-۲۲ سال	۱۶	۸	۸۸,۵	/۲۰۸۰
۲۳-۲۸ سال	۵۶	۲۸		
۲۹-۳۵ سال	۴۲	۲۱		
۳۶-۴۲ سال	۶۴	۳۲		
۴۳ سال و بالاتر	۲۲	۱۱		

جدول ۲- آزمون مجذور کای جهت رابطه بین سن و مشارکت در نزاع همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین سن و مشارکت در نزاع رابطه معناداری وجود ندارد. به این معنا که میزان مشارکت در نزاع در تمام سنین پراکنده است و محدود به گروه سنی خاصی نیست. به منظور بررسی فرضیه ۳ پژوهش یعنی رابطه بین تحصیلات افراد و مشارکت در نزاع از آزمون مجذور کای استفاده شد.

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰۰	۱/۰۰۵	۱۳,۵	۲۷	بی‌سواد
		۲۱	۴۲	در حد خواندن و نوشتن
		۳۹,۵	۷۹	تا دیپلم
		۱۷,۵	۳۵	فوق دیپلم
		۷,۵	۱۵	لیسانس
		۱	۲	فوق لیسانس و بالاتر

جدول ۳- آزمون مجذور کای جهت رابطه بین تحصیلات و مشارکت در نزاع همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین سطح تحصیلات و مشارکت در نزاع رابطه معناداری وجود دارد. به این معنا که میزان مشارکت در نزاع در افراد با سطح تحصیلات بالا کمتر قابل مشاهده می‌باشد. به منظور بررسی فرضیه ۴ پژوهش یعنی رابطه بین تحصیلات والدین و مشارکت در نزاع از آزمون مجذور کای استفاده شد.

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰۰	۹۶,۸	۲۵	۵۰	بی‌سواد
		۳۵	۷۰	در حد خواندن و نوشتن
		۱۸,۵	۳۷	تا دیپلم
		۱۶	۳۲	فوق دیپلم
		۵	۱۰	لیسانس
		۰/۵	۱	فوق لیسانس و بالاتر

جدول ۴ آزمون مجذور کای جهت رابطه بین تحصیلات پدر و مشارکت در نزاع

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰۰	۴۰,۱۲	۳۱,۵	۶۳	بی‌سواد
		۴۰	۸۰	در حد خواندن و نوشتن
		۱۵,۵	۳۱	تا دیپلم
		۱۳	۲۶	فوق دیپلم
		۰	۰	لیسانس
		۰	۰	فوق لیسانس و بالاتر

جدول ۵- آزمون مجذور کای جهت رابطه بین تحصیلات مادر و مشارکت در نزاع

همانطور که در جداول فوق مشاهده می‌شود بین سطح تحصیلات والدین و مشارکت در نزاع رابطه معناداری وجود دارد. به این معنا که والدین بیشتر افراد شرکت کننده در نزاع در گروه بی‌سواد یا در حد خواندن و نوشتن بوده‌اند. (۷۱,۵ درصد مادران و ۶۰ درصد پدران)

به منظور بررسی فرضیه ۵ پژوهش یعنی رابطه بین محل و شیوه سکونت و مشارکت در نزاع از آزمون مجذور کای استفاده شد.

متغیر	مشارکت در نزاع		مجدور کای	معناداری
	فراوانی	درصد		
شهر	شخصی	۲۷	۱,۹۸	۰,۰۰۰
	اجاره‌ای	۵۱		
روستا	شخصی	۱۱۲		
	اجاره‌ای	۶		
عشایر		۴		

جدول ۶- آزمون مجذور کای جهت رابطه بین محل و شیوه سکونت و مشارکت در نزاع همانطور که در جداول فوق مشاهده می‌شود بین محل و شیوه سکونت و مشارکت در نزاع رابطه معناداری وجود دارد. به این معنا که کسانی که در روستا زندگی می‌کنند بیشتر از شهرنشینان در نزاع دسته جمعی مشارکت داشته‌اند. و شهرنشینان اجاره نشین از شهرنشینان دارای ملک شخصی بیشتر در نزاع شرکت داشته‌اند.

به منظور بررسی فرضیه ۶ پژوهش یعنی رابطه بین تکرار جرم و مشارکت در نزاع از آزمون مجذور کای استفاده شد.

متغیر	محکومیت در نزاع		مجدور کای	معناداری
	فراوانی	درصد		
بله	۲۴	۲۶,۶۶	۱۹,۶	۰,۰۰۰
خیر	۶۶	۷۳,۳۳		

جدول ۷- آزمون مجذور کای جهت رابطه بین تکرار جرم و محکومیت در نزاع

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین تکرار جرم و محکومیت در نزاع رابطه معناداری وجود دارد. به این معنا که (۲۶/۱۷) افراد بعد از محکومیت در دادگاه تکرار جرم داشته‌اند و (۷۳/۳) تکرار جرم نداشته‌اند.

بحث و نتیجه گیری:

در این پژوهش به بررسی میزان آگاهی مردم از قوانین جزایی در شهرستان کهگیلویه پرداخته‌ایم. نتایج تحقیق به طور کلی بیانگر این مطلب است که سطح آگاهی مردم از قوانین جزایی (ماده ۶۱۵ ق.م.ا) در بین افرادی که در نزاع دسته جمعی شرکت داشته‌اند پایین می‌باشد. به زبان ساده‌تر، اکثر شرکت کنندگان در نزاع، شناختی از ماده ۶۱۵ ق.م.ا و میزان مجازات قانونی مقرر برای شرکت در نزاع نداشتند. (متوسط نمره ۱۷ از ۱۰۰ نمره) برخلاف گروه قبل، افرادی که در نزاع دسته جمعی مشارکت نداشته‌اند از شناخت بیشتری نسبت به این ماده برخوردار بوده‌اند. (متوسط نمره ۷۲ از ۱۰۰ نمره)

بررسی دیگر فرضیات تحقیق مثل سطح تحصیلات فرد و والدین (که به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر میزان آگاهی فرد اثرگذار است) نیز بیانگر این موضوع می‌باشد. چرا که افراد با تحصیلات بیشتر و همچنین افرادی که والدین تحصیل کرده داشتند، کمتر در نزاع دسته جمعی مشارکت داشته‌اند.

همچنین از تحلیل فرضیه ششم در راه اثبات این موضوع می‌توان این گونه استفاده کرد که، علت پایین بودن میزان تکرار جرم در این مورد، افزایش آگاهی فرد در اثر تجربه‌ی مشارکت در نزاع اول می‌باشد. باید گفت در نتیجه مشارکت فرد در نزاع جمعی و فراخوانی وی به مراجع قضایی و تحمل مجازات قانونی، فرد تا حدود زیادی با قوانین جزایی آشنا شده است!

در ادامه به صورت موردی به بررسی ۶ فرضیه تحقیق به ترتیب می‌پردازیم.

در این پژوهش به بررسی میزان آگاهی مردم از قوانین جزایی در شهرستان کهگیلویه پرداخته‌ایم شش فرضیه مد نظر بوده که در زیر به ترتیب به بررسی نتایج بدست آمده می‌پردازیم.

۱- نتایج تحقیق بیانگر این است که میان افراد عادی و محکوم به منازعه از نظر میزان آگاهی نسبت به قوانین جزایی اختلاف معناداری وجود دارد. بدین نحو که افراد عادی (افرادی که در هیچ نزاعی مشارکت نداشته‌اند) به مراتب از قوانین جزایی بخصوص ماده ۶۱۵ ق.ا.ا. شناخت بیشتری نسبت به شرکت کنندگان در نزاع (چه افرادی که به این جرم در دادگاه محکوم شده و چه افرادی که بنا به هر علتی محکوم نشده‌اند) داشتند. یافته‌های این پژوهش در این قسمت با یافته‌های پورافکاری (۱۳۸۳) و لشکری (۱۳۸۵) همسو است.

در تحقیق پورافکاری آمده است که عدم آشنایی مردم منطقه مورد مطالعه با قوانین اسلامی و حکومتی یکی از عوامل بروز تنش‌های قومی است.

در تحقیق لشکری آمده است که آگاهی و معلومات مردم از عوامل مؤثر بر مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته‌جمعی است. یافته‌های تحقیق در این مورد همچنین با تحقیقات عظیمی و همکاران (۱۳۹۲) از این نظر همسو است که در هر دو تحقیق به طور کلی سطح آگاهی از قوانین جزایی در جوامع نمونه مورد تحقیق پایین بوده است که پایین بودن سطح آگاهی از قوانین جزایی در هر دو جامعه مورد مطالعه در این دو پژوهش اثرات منفی زیادی در پی داشته است: در این تحقیق مشارکت در نزاع-های دسته‌جمعی و در تحقیق دیگر بروز مشکلات قانونی و محکومیت برای کادر پزشکی و نارضایتی بیماران.

۲- نتایج تحقیق بیانگر این است که بین سن افراد و میزان مشارکت در نزاع‌های دسته‌جمعی رابطه معناداری وجود ندارد بدین نحو که میزان مشارکت در نزاع‌های دسته‌جمعی در سن خاصی قابل ملاحظه نیست و پرسش شونده‌گان (چه افراد عادی که در هیچ منازعه‌ای مشارکت نداشته و چه افرادی که مشارکت داشته و به جرم منازعه محکوم شده یا نشده‌اند) تقریباً در تمام رده-های سنی پراکنده بودند. بنابراین فرضیه وجود رابطه معنادار بین سن و میزان مشارکت در نزاع دسته‌جمعی در این پژوهش رد می‌شود. نتایج این تحقیق در این مورد با یافته‌های حسین زاده و همکاران (۱۳۸۸) همسو است و با یافته‌های نظری (۱۳۸۶) فاقد شباهت است.

۳- نتایج تحقیق بیانگر این است که میان سطح تحصیلات و مشارکت در نزاع دسته‌جمعی ارتباط معناداری وجود دارد. بدین نحو که میزان مشارکت در نزاع دسته‌جمعی در افراد با تحصیلات بالا کمتر مشاهده شده است و بیشتر شرکت کنندگان در نزاع‌های دسته‌جمعی از گروه‌های با سطح تحصیلات پایین بوده‌اند. یافته‌های این پژوهش در این مورد با یافته‌های نظری (۱۳۸۶)، کلواری و بحرینی (۱۳۸۹) و حسین‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) همسو است. تحصیلات باعث افزایش آگاهی‌های عمومی و علمی در فرد شده، بنابراین نسبت به نزاع دسته‌جمعی گرایش کمتری نشان می‌دهد همچنین تحصیلات در رفتار و کردار فرد مؤثر است به نحوی که باعث تغییر ارزش‌ها و نگرش‌های فرد می‌شود.

۴- نتایج تحقیق بیانگر این است که میان سطح تحصیلات والدین و مشارکت افراد در نزاع دسته‌جمعی رابطه معناداری وجود دارد. بدین نحو که والدین بیشتر افراد شرکت کننده در نزاع در گروه بی‌سواد یا در حد خواندن و نوشتن بوده‌اند. (۷۱٫۵ درصد مادران و ۶۰ درصد پدران) البته دلیل این امر را شاید بتوان چنین توضیح داد که گسترش و توسعه مدارس و اقبال به درس خواندن در این منطقه از دهه پنجاه به بعد بوده و قبل از آن آمار افراد باسواد بسیار پایین و اکثریت قریب به اتفاق مردم بی-سواد بوده‌اند.

۵- نتایج تحقیق بیانگر این است که بین محل و شیوه سکونت و مشارکت در نزاع دسته‌جمعی رابطه معناداری وجود دارد. بدین نحو که کسانی که در روستا زندگی می‌کنند بیشتر از شهرنشینان در نزاع‌های دسته‌جمعی شرکت داشته‌اند و نیز شهرنشینان اجاره‌نشین از شهرنشینان دارای ملک شخصی بیشتر در نزاع‌های دسته‌جمعی مشارکت داشته‌اند.

یافته‌های این پژوهش در این مورد با یافته‌های حسین‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) و یافته‌های درستی (۱۳۸۸) در این زمینه همسو است. در تحقیق حسین‌زاده و همکاران آمده که گرایش به نزاع دسته‌جمعی با خاستگاه روستایی بیشتر از شهری است و

یافته‌های درستی نشانگر این است که روستائیان در مقایسه با شهرنشینان به دلیل حفظ برخی نگرش‌ها و باورهای مرتبط با ساختارهای سنتی و تعصبات شدیدتر به میزان بالاتری در نزاع‌های دسته‌جمعی مشارکت داشته‌اند.

۶- نتایج تحقیق بیانگر این است که بین محکومیت به جرم منازعه و تکرار جرم رابطه معناداری وجود دارد. بدین نحو که ۷۳,۳ درصد محکومین به منازعه دست به تکرار این جرم زده‌اند و به دیگر سخن فقط یک بار مرتکب این جرم شده‌اند و ۲۶,۷ درصد افراد مورد پرسش بعد از محکومیت در دادگاه به جرم منازعه، مجدداً مرتکب این جرم شده‌اند. البته در این بین باید به دو نکته توجه داشت: ۱- ممکن است عدم مراجعه منازعین به مراکز انتظامی و قضایی و حل و فصل شدن منازعه از طرق غیر رسمی و محلی و با وساطت بزرگان و ریش سفیدان بر این موضوع اثر گذاشته باشد ۲- از سوی دیگر شاید بتوان این‌گونه مسأله را تحلیل کرد که با محکومیت فرد به مجازات قانونی و تحمل آن، آگاهی فرد از قوانین جزایی و پیامدهای مشارکت در نزاع دسته‌جمعی افزایش یافته باشد. یافته‌های این تحقیق با نتایج تحقیق درستی (۱۳۸۸) در این زمینه همسواست. بنابر تحقیق درستی ۸۶ درصد شرکت کنندگان در نزاع‌های دسته‌جمعی سابقه محکومیت نداشتند.

منابع:

- نظری، جواد (۱۳۸۶). "تبیین جامعه‌شناختی میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی در استان ایلام"، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- میرفردی، اصغر و صادق‌نیا، آسیه (۱۳۹۱). "گونه‌شناسی نزاع‌های دسته‌جمعی در شهرستان بویراحمد" فصلنامه پژوهش‌های انتظام اجتماعی، سال چهارم، شماره دوم.
- محسنی، منوچهر (۱۳۷۸). اطاعت از قانون در ایران، فصلنامه فرهنگ عمومی
- ۳۶- مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰
- کلواری، نورالله و بحرینی، مجید (۱۳۸۹). "مطالعه رابطه عوامل فرهنگی - اجتماعی با نزاع‌های دسته‌جمعی، قومی و قبیله‌ای در شهرستان لردگان"، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۲
- درستی، مجید (۱۳۸۸). "عوامل منازعه در شهرستان بویراحمد"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، شیراز، دانشگاه شیراز.
- خراطها، سعید و جاوید، نورمحمد (۱۳۸۴). "نزاع و درگیری در شهر تهران"، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، سال دوم، شماره ششم و هفتم.
- حسین‌زاده، علی‌حسین و همکاران (۱۳۸۸). "بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی (مورد مطالعه شهر اهواز)، فصلنامه دانش انتظامی، سال سیزدهم، شماره دوم.
- پورافکاری، نصرالله (۱۳۷۷). "تحلیلی بر تنش‌های قومی در ایران"، اصفهان، مجله علمی پژوهشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- عظیمی، نسرین و همکاران (۱۳۹۲). "بررسی میزان آگاهی دانشجویان گروه علوم پزشکی از قوانین جزایی مامایی در حیطه پزشکی قانونی دانشگاه جندی شاپور اهواز"، مجله علمی پزشکی قانونی، دوره ۱۹، شماره‌های ۲ و ۳، تابستان و پاییز ۱۳۹۲
- لشکری، علمدار (۱۳۸۵). "بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته‌جمعی در شهرستان کهگیلویه"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه علوم انتظامی.

Wrangham, Richard W . & Wilson, Michael L. (2004). Collective Violence. Annals New York Academy Of Sciences. 1036:233-256.